

Til: Arbeids- og sosialdepartementet

Fra: LO-kommune, LO-stat, Unio, YS Kommune, YS Stat og Akademikerne

4.1.2017

Hørings svar vedrørende overgangsregler for uførepensjon i OfTP

LO-kommune, LO-stat, Unio, YS Kommune, YS Stat og Akademikerne viser til høringsnotat av 21. november 2016.

Innledning

Organisasjonene har tidligere påpekt regjeringens klare politiske løfter i Prop. 130 L (2010-2011) om at «Offentlig ansattes uføretrygd skal økes så mye at skatteomleggingen ikke fører til redusert kjøpekraft», noe også Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av proposisjonen. Det var også en klar forutsetning at de som allerede var uføre i 2015 skulle beholde nivået på uførepensjonen ved overgangen til nye regler, og det ble gitt en overgangsforskrift for å sikre dette.

Organisasjonene viser for øvrig til vårt brev til Arbeidsministeren 12.03.13 der vi med bakgrunn i møter *«legger til grunn at mottakere av uførepensjon innvilget før 01.01.15 skal få sine pensjoner konvertert på en slik måte at ytelsene etter skatt opprettholdes for alle, for eksempel gjennom en individuell garanti.»* Dessverre erfarer vi nå mange tilfeller som var innvilget en uføreytelse etter reglene som gjaldt før 2015 som likevel får betydelig nedgang i ytelse ved endringer av underliggende folketrygdytelse etter 2015. Dette har skapt betydelige reaksjoner blant uføre i våre medlemsgrupper.

Organisasjonene støtter intensjonen om å rette opp utilsiktede effekter av uførereformen, men vi mener departementet i forslaget ikke går langt nok mht. hvilke grupper som skal omfattes av endringene. Dette gjelder spesielt høringsnotatets pkt. 3.

Vår prinsipielle tilnærming i disse sakene er at de som var uføre med en bruttoberegnet uføreytelse fra tjenstepensjonsordningen før 2015, har et vern mot endring også om det skjer endringer i den underliggende ytelsen fra NAV og ber om at endringer i overgangsforskriften inkluderer dette. Dette utdypes nærmere i det følgende.

Grunnlovsværn

Grunnlovsværnet har betydning for arbeidstakere som ble uføre før 2015 etter det regelverket som gjaldt før 1.1.2015.

Av Grunnloven § 97 følger at: *«Ingen Lov maa gives tilbagevirkende Kraft»*

Høyesterett har i flere saker tatt stilling til grunnlovsværnet mot lovers tilbakevirkende kraft, både overfor trygderettigheter og offentlig tjenstepensjon.

Det er i rettspraksis lagt til grunn at inngrep i trygderettigheter må vurderes etter en norm om hvorvidt inngrepet har en virkning som er «klart urimelig eller urettferdig».

Det er videre lagt til grunn at statspensjonene har en nær tilknytning til arbeidsforholdet, og at disse pensjonene nyter et sterkere vern mot inngrep enn det som gjelder for trygderettigheter og sosiale ytelser for øvrig. Dette er senest lagt til grunn i Høyesteretts dom av 19. februar 2016 (Carl I. Hagen).

Justisdepartementets lovavdeling har i uttalelse JDLOV-2006-4290C avgitt en vurdering av blant annet hvorvidt uførepensjon er underlagt det samme grunnlovsværn som alderspensjon i offentlig tjenstepensjon. Lovavdelingen uttaler på s. 25:

«Ut i fra dette er det mye som taler for at uførepensjonen på det generelle planet har et grunnlovsværn som iallfall er sammenlignbart med det som gjelder for alderspensjon.»

Og videre på s. 26:

«På det generelle planet vil personer som mottar uførepensjon, ha et sterkere vern enn dem som ennå ikke mottar slik pensjon.»

Følgende fulgte av Lov om Statens pensjonskasse, slik den lød fram til 1. januar 2015:

§ 28. Uførepensjon beregnes og utbetales i samsvar med reglene i kapittel 3, 4 og 5, unntatt bestemmelsene i § 15 om beregning av gjennomsnittsgrunnlag, § 24 om levealdersjustering og § 24 a om garantert pensjonsnivå. Pensjonen beregnes etter det pensjonsgrunnlag medlemmet har på det tidspunkt uførepensjonen skal begynne å løpe og den tjenestetid medlemmet ville ha fått om han var blitt stående i stillingen til aldersgrensen.

Om uførepensjonens størrelse var følgende fastsatt [vår understrekning]:

§ 22. Pensjonen beregnes av medlemmets pensjonsgrunnlag når han fratrer stillingen, jf. likevel § 15.

Den årlige alderspensjonen beregnes slik:

a) Har medlemmet 30 års tjenestetid eller mer, får han full alderspensjon. Denne skal utgjøre 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

§ 27. Et medlem skal inntil det når aldersgrensen, ha uførepensjon når han fratrer sin stilling på grunn av sykdom eller skade og derfor av Pensjonskassens styre antas udyktig til å utføre sine tjenesteplikter

Grunnlovsvernet innebærer et vern mot at Lov om Statens pensjonskasse, slik den lyder fra 1. januar 2015, får virkning for uføre med lovfestet bruttogaranti på uførepensjonen. Ny § 28 lyder som følger:

§ 28. Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av

- a. 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,*
- b. 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og*
- c. 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet*

Grunnlovsvernet er i dag (delvis) ivaretatt gjennom *Forskrift 3. juli 2014 nr. 949 om overgangsregler for uførepensjon fra lovfestet offentlig tjenstepensjonsordning som er innvilget med virkningstidspunkt før 1. januar 2015 («overgangsforskriften»).*

Konsekvenser for uføre som ikke er ivaretatt gjennom forskriften

Personer som var uføre med offentlig tjenstepensjon før 2015, men som får nedsatt uføreytelse etter 2015 på grunn av endringer i underliggende ytelse fra NAV, er ikke forberedt på inntektsnedgangen. For disse gruppene er pensjonstilfellet allerede inntrådt før lovendringen og de har i liten grad mulighet til å påvirke sin økonomiske situasjon. De har klart en forventning om at den innvilgede ytelsen skal løpe så lenge de fortsatt er uføre. Gruppen er ikke gitt noen innrettelsesperiode, nedgangen skjer plutselig. Nedgangen i pensjonsytelse er ikke omtalt i forarbeidene og ikke varslet den enkelte. Det er ikke beskrevet som en tilsiktet innsparing, tvert imot fremstår den noe tilfeldig. Organisasjonene vil hevde at behovet for forutberegnelighet og trygghet er særlig stort for personer som er uføre.

Vi mener de foreslåtte endringene i forskriften vil redusere omfanget av tilfeller hvor grunnlovsvernet ikke ivaretas, men at endringsforslaget ikke er tilstrekkelig. På denne bakgrunn mener vi at forslaget i høringsnotatet bør omfatte alle uføre som mottok AAP samtidig med uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen før 2015, ikke bare de som mottok AAP i ventetid. Så vidt organisasjonene har bragt på det rene utgjør gruppen av personer med arbeidsavklaringspenger (AAP) i ventetid på behandling av uføresøknad færre enn 10 % av alle personer på AAP, slik at om lag 90 % av personer på arbeidsavklaringspenger faller utenfor forslaget. Høringsnotatet har ikke presentert tallgrunnlag som viser hvor mange av de som mottok AAP som vil omfattes av forslaget og hvor mange som faller utenfor.

Forslaget om å gi tillegg i uførepensjon for personer som mottok uførepensjon uten å ha en ytelse fra folketrygden dersom uføregraden øker (høringsnotatets pkt. 4) støttes i sin helhet.

Vennlig hilsen

LO Kommune

Steinar Fuglevaag (sign.)

LO Stat

Dag Westhrin (sign.)

Unio

Erik Orskaug (sign.)

YS-K

Dag Bjørnar Jonsrud (sign.)

YS Stat

Andreas Moen (sign.)

Akademikerne

Tom Erik Aabø (sign.)